

SÅRBARE STRØMKUNDER

De mest sårbare strømkundene betaler de høyeste prisene

03.02.2022

Innhold

Strømpriskrisen 2022	3
Bakgrunn	3
Politiske tiltak mot strømkrisen	7
Strømkunder med betalingsutfordringer	8
Forsinkelsesrente	10
Pliktlevering av strøm	12
Stengerett	16

Strømpriskrisen 2022

Krigen i Ukraina har forverret og trolig forlenget vinteres strømpriskrise. Fra en situasjon der spesielt høye gasspriser har drevet prisene på strøm oppover, har krigen i Ukraina gitt et enda mer usikkert prisbilde på kraft i Europa. Den spesielle situasjonen i strømmarkedet er forsterket av krigen og effekten for norske forbrukere blir en mer langvarig priskrise. Dette gjør forbrukere med svak økonomi utsatt for å utvikle betalingsproblemer.

Bakgrunn

Den sterke prisveksten på strøm i Europa og Norge vinteren 2021-2022 har satt forbrukere under press. Høye og raskt skiftende strømpriser har gjort forbrukere utsatt for å få økonomiske problemer.

Norske strømkunder skiller seg klart fra de europeiske ved at forbruket er langt høyere. Mens gjennomsnittsförbruket i norske husstander er på om lag 16.000 kWh per år, ligger snittforbruket i EU på mellom 2500 – 5000 kWh.

Hovedforklaringen for det høye norske forbruket er at husholdningene bruker elektrisitet til oppvarming, mens europeiske husholdninger har naturgass som største energikilde.¹

For norske husholdninger går hoveddelen av elektrisitetsforbruket til oppvarming.² Forbrukere som verken har mulighet til å gjøre umiddelbare investeringer i ENØK-tiltak eller har økonomi til å bære de økte strømprisene, vil rammes tyngst. Valgene de står overfor vil være å redusere innetemperatur, redusere øvrig forbruk eller lånefinansiere strømutgiftene.

Det fremstår ikke som oppnåelig å redusere strømforbruket vesentlig ved å skru av lys eller redusere øvrig elektrisitetsforbruk, med enkelte unntak som bla. elbil-lading og forbruk av varmtvann. Rimeligere oppvarmingskilder slik som vedfyring vil bli mer aktuelt og kan redusere utgiftene til oppvarming.

Et forskningsprosjekt ved SIFO underbygger også at det kan være krevende for forbrukere å endre strømforbruket i betydelig grad.³

Oppvarming av boliger er et fysisk behov forbrukerne ikke kan velge bort. Varig høye strømpriser kan slik gå ut over grunnleggende forbrukerbehov, samtidig som det kan gi økonomiske utfordringer for forbrukerne. Forbrukere med lite

¹ [Household energy consumption by energy in the EU | ODYSSEE-MURE](#)

² <https://www.sintef.no/globalassets/upload/energi/nyhetsbrev/ny-kunnskap-om-fordeling-av-stromforbruket.pdf/>

³ [Vi kan ikke alltid velge når vi skal bruke strøm - OsloMet](#)

oppsparte midler og eller svak økonomi, står slik i fare for å kunne utvikle betalingsproblemer. Varig høye strømpriser kan derfor medføre en fare for økning i mislighold av gjeld, betalingsanmerkninger og inkassosaker med negative effekter for både de rammede husholdningene og samfunnet.

Energifattigdom er et etablert begrep i europeisk kraftdebatt. Den europeiske forbrukerparaplyen BEUC har energi som ett av sine satsingsområder og er en av 11 partnere i det transeuropeiske initiativet som skal utvikle tiltak for å møte energifattigdom (STEP). Det er anslått at 1 av 10 europeiske forbrukere ikke har midler til å sikre tilstrekkelig oppvarming eller kjøling av boligen og slik er rammet energifattigdom.

Forbrukerrådet forventer at energifattigdom i ulike former på kort og lang sikt blir et relevant begrep for å definere enkelte forbrukeres situasjon i det norske strømmarkedet. Under priskrisen vi står i dag, har begrepet ikke blitt benyttet i særlig grad, men det er likevel beskrivende for den situasjonen forbrukere er i når de ikke har råd til å opprettholde tilstrekkelig innetemperatur eller går fra å lage mat på elektriske til vedfyrte komfyrer.

Ifølge Huseiernes Landsforbund utgjorde gjennomsnittlige årlige energikostnader for en husholdning med enebolig på 120 kvm i 2020 i overkant av 13.000 kroner.⁴ Energikostnadene utgjorde med dette 13 prosent av bokostnadene. Med dagens strømpriser vil denne andelen øke vesentlig. For husholdninger med lite oppsparte midler eller fri disponibel inntekt, vil økte strømgninger gå på bekostning av andre husholdningsutgifter eller betales med lånte penger.

Den vanligste avtaleformen for strøm er spotpris. Per tredje kvartal 2021 hadde 74 prosent av forbrukerne denne avtaleformen. Det vil si at husholdningene betaler den løpende prisen på strøm bestemt av omsetningen på strømbørsen Nordpool.

Norge har historisk hatt lave og stabile kraftpriser sammenlignet med Europa. Den regulerbare vannkraften er en stabil grunnlast i den norske strømproduksjonen som har sikret et forutsigbart strømmarked, med unntak av tørrår.

Historiske data for de siste elleve årene har vist at spotpris over tid og i flest antall enkeltår, har vært klart rimeligst for forbrukerne, mens fastpris har vært dyrere. Dette er trolig årsaken til at svært få forbrukere (fem prosent > per tredje kvartal 2021⁵) har valgt fastpris, der prisen per kWh er avtalt mellom krafteverandør og kunde. Det er grunn til å anta at utviklingen i valg av

⁴ [Report \(huseierne.no\)](https://www.huseierne.no/rapport-energi-2020)

⁵ [Prop. 44 L \(2021–2022\) \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no/no/dokument/proposisjon/prosp2021-2022/prop44L2021-2022)

avtaleform kan påvirkes av dagens og fremtidig prisbilde. Et ustabilt europeiske kraftmarked og økt innslag av vær- og vindavhengig kraft, kan gjøre kraftprisene mer ustabile og bidra til at fastpris blir en mer foretrukken avtaleform.

Den norske strømprisen defineres av ulike faktorer som blant annet værforhold, magasinfylling og strømprisene i Europa ellers. Strømprisene påvirkes også av prisen på kull og gass samt CO₂-kvoter. Prisene på disse faktorene har økt betydelig i 2021. Samtidig er regulerbar kraft som atomkraft i våre naboland i stadig større grad blitt utfaset til fordel for kraftkilder som vind- og solkraft. Kalde vintere med lite vind driver dermed også strømprisen opp.

Norge er inndelt i ulike prisområder for strøm. De geografiske områdene er bestemt av begrensinger i det innenlandske overføringsnettet for strøm. De sørlige prisområdene er i økende grad blitt tilknyttet det europeiske kraftsystemet og påvirkes sterkere av prisnivået i Europa. De siste året har overføringskapasiteten mellom Sør-Norge og Europa økt med mellomlandsforbindelsen North Sea Link. Dette påvirker strømprisen. Statnett har anslått at mellomlandsforbindelsene til Storbritannia og Tyskland står for 10 prosent av de høye strømprisene.⁶

De nordlige prisområdene i Norge har bedre magasinfylling enn i sør og det er lav overføringskapasitet mellom Nord og Sør-Norge. Dette har gjort at Nord-Norge i liten grad har blitt berørt av strømpriskrisen. Ved flere tilfeller har prisen i sør vært 10 ganger høyere per kWh enn i nord.⁷

NVE har uttalt at de forventer høye strømpriser i hele 2022 og gjennom neste vinter.⁸

Effekten av økte strømpriser rammer skjevt. For lavinntektshusholdninger vil økte strømpriser legge beslag på en større andel av budsjettet enn i høyinntektshusholdninger med betydelig høyere strømforbruk. Høyinntektshusholdninger vil generelt sett ha større muligheter til å enten redusere forbruket for å betale økte strømpriser eller tære på oppsparte midler. Tidligere undersøkelser fra SSB har vist at energiforbruket er høyere i husholdninger med høyere nettoinntekter.⁹

⁶ [Nye kabler utgjør kun rundt 10% av de høye strømprisene | Statnett](#)

⁷ [Strømmen i sør over ti ganger dyrere enn i Nord-Norge – E24](#)

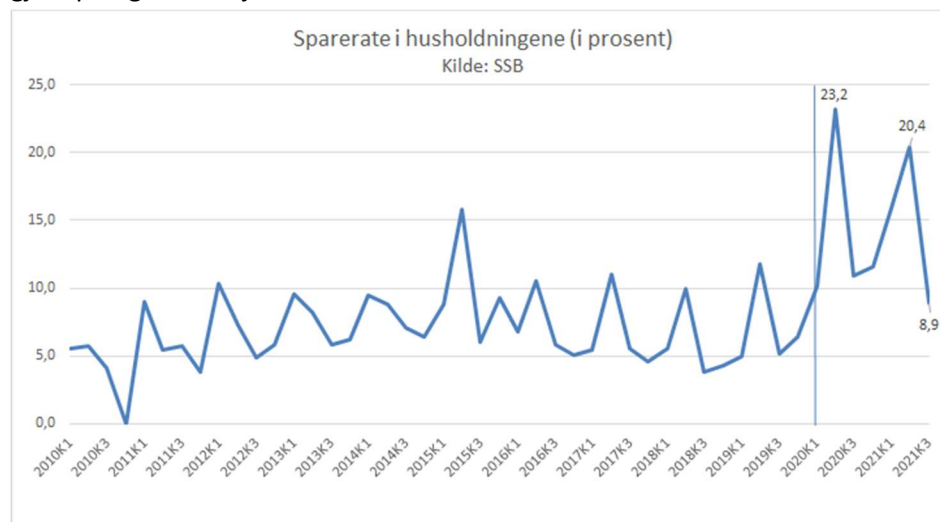
⁸ [NVE-sjefen advarer: Frykter dyr strøm ut hele året – E24](#)

⁹ [10575: Gjennomsnittlig energiforbruk per husholdning, etter nettoinntekt 1995 - 2012. Statistikkbanken \(ssb.no\)](#)

Fordelt på ulike botyper er det store forskjeller på gjennomsnittlig strømforbruk.¹⁰ SSB-tall viser at en husholdning i en enebolig bruker over 25.000 kWh i gjennomsnitt, mens forbruket i en boligblokk ligger rett over 10.000. Dette gjør husholdninger i eneboliger mer utsatt for høye strømpriser.

Under pandemien har spareraten ligget på et høyt nivå, med historisk toppnotering andre kvartal 2020. Spareraten faller brått med den nasjonale gjenåpningen i tredje kvartal 2021.

Norges Bank forventet i sin pengepolitiske rapport ved fjerde kvartal 2021 at konsumet vil øke med 6 prosent i 2022 som følge av den forutgående sparingen, samtidig som at koronasmitten antas å avta og smitteverntiltakene lettes på. Dette til tross for økte strømpriser og smitteverntiltak.

Koronakrisen har rammet norske forbrukere skjevt. Etter 16 måneder med koronatiltak tallfester SIFO at 65 prosent av husholdningene er å regne som økonomisk trygge. 17,5 prosent er utsatt, mens de resterende 7,5 prosent (184.000 husholdninger) har økonomiske problemer. 18 prosent av husholdene fått det bedre økonomisk nå enn før krisen, 14 prosent har mindre usikret kreditt enn de hadde i februar 2020, og 32 prosent av husholdene har bedret spare-evnen.¹¹ Ansatte i tjenesteytende næringer har vært permittert i langt større grad enn andre arbeidstagere. Mens ansatte i næringer som ikke er berørt av smitteverntiltak, har kunnet nyte godt av lavt rentenivå og økt sparing, har andre fått en strammere økonomisk situasjon. For en permittert eller arbeidsledig vil økte strømpriser forsterke sårbarheten og kunne øke de økonomiske og sosiale forskjellene enda mer.

¹⁰ [10573: Gjennomsnittlig energiforbruk per husholdning, etter hustype 1995 - 2012. Statistikkbanken \(ssb.no\)](#)

¹¹ <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/korona-har-forsterket-den-okonomiske-ulikheten-i-norge>

For forbrukerne med de laveste inntektene vil det offentlige støtteapparatet tre inn. Ifølge E24 24. oktober 2021¹² dekket NAV Gamle Oslo alene strømutgifter for 6,6 millioner kroner i 2020. Avisens gjennomgang av 704 anonymiserte strømfakturaer viser også at det i snitt var 12 prosent av den totale kostnaden som gikk til å dekke gebyrer og tilleggsprodukter.

Politiske tiltak mot strømkrisen

Stortinget har vedtatt flere tiltak for å bistå forbrukere med høye strømutgifter.

Stortinget har etter forslag fra Regjeringen innført en egen sikringsordning for å ta unna de største pristoppene ved at forbrukerne kompenseres for 80 prosent av prisen over 70 øre pr kWh. Ordningen er per mars 2022 foreslått forlenget frem til mars 2023. Kompensasjonen utbetales i form av redusert nettleie.

I statsbudsjettet for 2022 ble det vedtatt å kutte elavgiften med 8 øre/kWh i januar, februar og mars og 1,5 øre resten av året.

Bostøtten er også økt. Som følge av endringene Stortinget har vedtatt, skal ordningen treffe inntil 50.000 flere personer. Utvidelsen gjelder kun for månedene januar, februar og mars 2022. Utvidelsen innebærer at søkere kan ha noe høyere inntekt og formue enn det som normalt gjelder for bostøtte, samt at det gir ekstra utbetaling til alle eksisterende og nye bostøttemottakere. Alle som får utbetalt bostøtte i januar, februar og mars, får en ekstra utbetaling til høye strømutgifter på 1.500 kr per måned, pluss 150 kr for hver ekstra person i husstanden. 124.000 personer mottok bostøtte via Husbanken¹³ i 2020.

Det er i tillegg fremmet forslag fra regjeringen om å opprette en egen låneordning for studenter via Lånekassen.¹⁴ Denne ordningen ble etter forhandlinger med SV i Stortinget omgjort til stipend.

¹² [Nav tar strømgregningen for folk med dårlig råd: Millioner går til gebyrer og omstridte produkter – E24](#)

¹³ [Husbankens rsrapport 2020.pdf](#)

¹⁴ [Strømsøtte \(lanekassen.no\)](#)

Strømkunder med betalingsutfordringer

Sluttbrukermarkedet for strøm består av rundt 100 selskaper som kjøper inn strøm i engrosmarkedet og selger dette videre til forbrukere. Forbrukere har i det ordinære markedet en strømvtale med en kraftleverandør.

De fleste strømvtalene følger Energi Norges standard kraftleveringsavtale. Denne avtalen regulerer blant annet faktureringen av kunden.

3-3 Betalingsfrister, forsinkelsesrenter og inkasso

Faktura forfaller til betaling i henhold til betalingsfristen som oppgitt på faktura. Betalingsfristen er på minimum 14 dager fra mottak av faktura. Forsinkelsesrente påløper ved betaling etter betalingsfrist angitt på faktura i henhold til forsinkelsesrenteloven. Inkasso skjer i samsvar med inkassoloven. (Standard kraftleveringsavtale)

Dette er standardvilkår som er sammenfallende med mange bransjer. Dersom forbruker ikke kan betale, tilbyr imidlertid en rekke kraftleverandører (strømsalgsselskaper) betalingsutsettelse. Dette forutsetter at kunden tar kontakt med selskapet og ber om en slik avtale.

En oversikt E24¹⁵ laget januar 2022, viste at flertallet av selskapene de spurte ga kundene et slik tilbud. Dette er også inntrykket Forbrukerrådet har etter å ha møtt bransjeorganisasjonene Energi Norge og Distriktsenergi.

Enkelte selskaper oppgir imidlertid at de ikke kan gi slik betalingsutsettelse. Selskapene Tibber og Motkraft opplyser i E24-artikkelen at de ikke har tilbud om dette, men at de jobber med å finne løsninger for kundene.

En oversikt fra Aftenposten 27. januar viste at bare 0,7 prosent av kraftleverandøren NorgesEnergis kunder hadde bedt om utsettelse eller oppdeling av fakturaen i løpet av de tre første ukene av januar. Dette var ifølge avisen likevel dobbelt så mange som i 2021. For selskapet Fortum var det 1 prosent av kundene som hadde inngått betalingsavtale for hele eller deler av regningen. I løpet av januar hadde selskapet opplevd en nedgang i antall betalingsavtaler.

Avisen E24 omtalte 17. januar 2022 antall henvendelser til norske banker om avdragsfrihet. Nordea rapporterte om at nærmere 20 prosent flere kunder hadde bedt om avdragsfrihet sammenlignet med 2021. Bankens direktør Randi Marjamaa oppga til avisen at henvendelsene skyldtes strømprisene.

¹⁵ – [Vi er oppriktig bekymret for kundene våre – E24](#)

– Det er strømprisene som er årsaken til økningen nå. Noen kunder er rammet av nedstengning som følge av pandemien, og har blitt permittert eller mistet inntekt på andre måter, men den desidert viktigste årsaken nå er faktisk strømprisene.¹⁶

Randi Marjamaa, Nordea. E24 17. januar 2022.

I samme artikkel oppgir Sbanken at 23 prosent av de manuelle henvendelsene om avdragsfrihet gjelder høye strømpriser. Norges største bank DNB og Sparebank 1 Østlandet hadde ikke merket en oppgang i antall henvendelser om avdragsfrihet.

Strømforbruket blir for de fleste forbrukere fakturert etterskuddsvis. I januar forfalt regningen for desember, som var den første måneden der sikringsordningen slår inn. For januar ble sikringsordningen økt. Selv om andelen av strømkostnaden staten dekker ble økt, vil de høye strømprisene likevel føre til at forbrukerne må betale mer enn vanlig. Dette kan medføre at husholdninger for hver måned som går gradvis tømmer bufferkontoer. Det er slik naturlig å anta at betalingsproblemene kan øke.

NRK har hentet inn tall fra flere inkassoselskap som viser at antallet inkassosaker har økt i Sør-Norge. Inkassoselskapet Kredinor opplyste til NRK at de i januar mottok 65 prosent større beløp til inkasso for ubetalte strømgjeld, enn i samme måned i fjor.¹⁷

I et skriftlig svar til Stortinget¹⁸ har Olje- og energidepartementet beregnet strømkostnadene for en husstand med et snittforbruk på 20.000 kWh per år for januar, februar og mars slik.

Tabellen gir oversikt over anslag for månedlige og samlede kostnader for januar, februar og mars (NOK)

	Snittpris 2010-20	Terminpris u. stønad	Terminpris m. stønad
Januar	2 587	5 934	3 932
Februar	2 279	4 979	3 414
Mars	2 227	4 166	3 197
SUM	7 094	15 079	10 543

Tabell: Utsnitt hentet fra Stortinget.no

Selv med økt sikringsordning vil strømkostnadene øke betydelig for januar – mars 2022 sammenlignet med snittet for regningene i 2010–2020.

¹⁶ [Flere tusen ber om avdragsfrihet på grunn av strømprisene – E24](#)

¹⁷ [Inkasso på strøm øker kraftig i Sør-Norge – NRK Norge – Oversikt over nyheter fra ulike deler av landet](#)

¹⁸ [Spørsmål nr 879 til skriftlig besvarelse - Strømgjeld for en gjennomsnittsfamilie med et årlig strømforbruk på 20000 kw/t \(stortinget.no\)](#)

Forsinkelsesrente

For de fleste nedbetalingsavtaler og manglende innbetalinger påløper forsinkelsesrente. Forsinkelsesrente er hjemlet i forsinkelsesrenteloven. Etter loven fastsetter Finansdepartementet hvert halvår størrelsen av forsinkelsesrenten til en fast prosent årlig rente, som skal svare til den pengepolitiske styringsrenten slik denne er fastsatt av Norges Bank per 1. januar og 1. juli det aktuelle år tillagt minst åtte prosentpoeng.

Forsinkelsesrente påløper med 8,50 % per år på utestående beløp fra fakturaens forfallsdato fram til hele beløpet er betalt.

Selskapene Norgesenergi, Fortum og Lyse har valgt å kansellere forsinkelsesrenten på utsatte regninger. De tre selskapene oppgir at dette er som følge av den ekstraordinære situasjonen på strømmarkedet. Forbrukerrådet har ikke undersøkt om flere selskaper har gjort det samme.

Det er i forsinkelsesrentelovens §3, andre ledd åpnet for at departementet for skyldnere som er skyldner i egenskap av forbruker, kan fastsette en lavere forsinkelsesrente⁷.

Departementet har etter Forbrukerrådets kjennskap ikke tidligere benyttet denne muligheten, selv om bestemmelsen har eksistert i lang tid.

§ 3. ¹Størrelsen av forsinkelsesrenten. Krav ut over forsinkelsesrenten

Departementet fastsetter hvert halvår størrelsen av forsinkelsesrenten til en fast prosent årlig rente, som skal svare til den pengepolitiske styringsrenten slik denne er fastsatt av Norges Bank per 1. januar og 1. juli det aktuelle år tillagt minst åtte prosentpoeng.² For skyldnere som er skyldner i egenskap av forbruker, kan departementet fastsette en lavere forsinkelsesrente. Endring i forsinkelsesrentens størrelse får virkning fra ikrafttreddelsen også for krav hvor fordringshaveren har krav på forsinkelsesrente før ikrafttreddelsen.

Løp det rente i forholdet før betalingsplikt inntrådte, kan fordringshaveren i stedet for forsinkelsesrente etter første ledd kreve den løpende renten.

Erstatning for rentetap e.l. som ikke dekkes av forsinkelsesrenten, fastsettes under hensyn til partenes forhold og omstendighetene ellers.

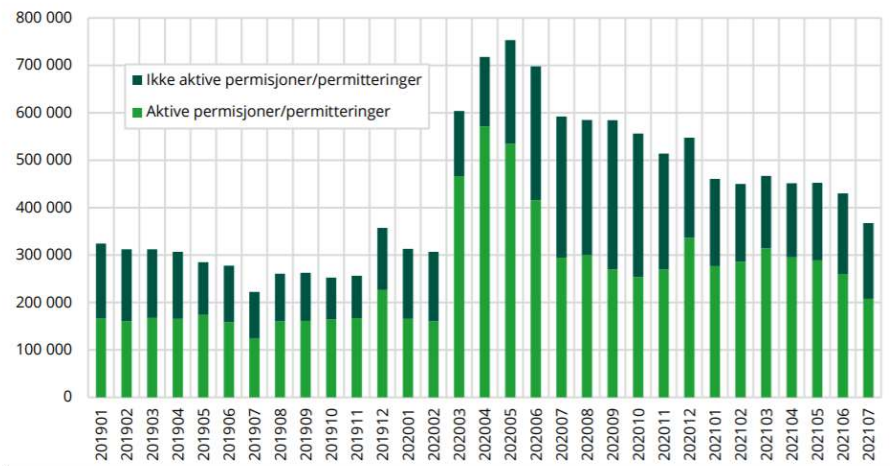
Etter Forbrukerrådets syn kvalifiserer et sammenfall av ekstremt kostbar strøm og en pandemi, som resulterte i ekstraordinært mange permitterte¹⁹ og hvor en halv million har mottatt ledighetstrygd²⁰, at bør gjøre det mulig å vurdere en midlertidig lavere forsinkelsesrente på strømfakturaer for forbrukere.

¹⁹ https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/sysselsetting/artikler/permisjons-og-permitteringsopplysninger-i-a-ordningen/_/attachment/inline/600c2933-db4b-4b8d-ad6d-0ef6a8d7c973:afee35ae14eb32a4c3db477a2cd39077b5376d17/NOT2021-44.pdf

²⁰ <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/nyheter/ett-ar-med-korona-over-en-halv-million-nordmenn-mottok-ledighetstrygd-pa-ett-ar>

Figur 2.6 Aktive/ikke-aktive permisjoner/permittinger. Januar 2019 – juli 2021

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figuren over fra SSB viser antall innrapporterte permisjoner/permittinger, etter om de er aktive i rapporteringsmånedens med hensyn på start- og stoppdato. De som er definert som ikke-aktive, er permisjoner/permittinger som enten har startdato frem i tid, eller som har sluttdato før rapporteringsmånedens, men likevel blir liggende igjen i systemet og rapportert selv om de er avsluttet.

Bortfall av smittevernrestriksjoner vil trolig føre til at antall permitterte og ledige reduseres.

I de tilfellene hvor forbruker pålegges et halvt års forsinkelsesrente for en strømgning på 10 000 kroner, vil forsinkelsesrenten påføre forbruker ytterligere 420 kroner. Regjeringen har en egen kalkulator for forsinkelsesrente.²¹

For en normal husholdningsøkonomi er ikke dette i seg selv noe stort beløp, men for en presset økonomi betyr det noe. Det er særlig aktuelt for forbrukere som har fått stadfestet av namsfogd eller forliksråd at vedkommende faktisk ikke har midler til (ytterligere) utlegg. For disse som utgjør de mest økonomisk sårbare i samfunnet bør forsinkelsesrenta knyttet i sin helhet bortfalle. Det gir skyldneren bedre forutsetninger for å ordne opp i egne gjeldsproblemer.

Byrden som følger med forsinkelsesrenten kommer ikke alene. I tillegg vil det påløpe inkassogebyrer og salærer dersom regningen ikke blir betalt. For en strømgning på over 10.000 kr vil disse omkostningene alene utgjøre 5088 kr ink. MVA.

Forbrukerrådet har tidligere tatt til orde for å redusere de særnorske høye inkassoomkostningene.

²¹ [Kalkulator for forsinkelsesrenten - regjeringen.no](https://regjeringen.no/kalkulator-for-forsinkelsesrenten)

	Eksl MVA		Inkl. MVA	
	Fra 2.500 til 10.000	Fra 10.000 til 50.000	Fra 2.500 til 10.000	Fra 10.000 til 50.000
Inkassovarsel	35	35	44	44
Første betalingsoppfordring	560	1 120	700	1 400
Andre betalingsoppfordring	560	1 120	700	1 400
Skrivesalær	612	612	764	764
Rettsgebyr	1 480	1 480	1 480	1 480
Total kostnad	3 246	4 366	3 688	5 088

Bilde: Utrekning foretatt av Forbrukerrådet.

Pliktlevering av strøm

Forbrukere som ikke kan betale kraftleverandør og ikke inngår avtale om utsettelse eller nedbetaling av faktura, vil etter puring og betalingspåminnelser oppleve at kundeforholdet blir sagt opp.

Når kraftleverandøren avslutter abonnementet vil nettselskapet automatisk levere strøm til forbrukeren, ettersom alle nettselskap er pålagt leveringsplikt etter energilovens § 3-3²². Det er ikke et realistisk husholdningsalternativ å ikke ha et strømaponnement.

Forbruker vil som følge av den manglende betalingen oppleve å få betalingsanmerkning når saken sendes til rettslig inkasso.

Betalingsanmerkninger forsvinner først når forbruker innfrir hele kravet til kraftleverandøren eller etter fire år fra det tidspunktet opplysningen ble registrert første gang.

En betalingsanmerkning vil gi forbruker en rekke utfordringer. Vedkommende vil få vansker med å leie bolig, å få opprettet et telefonabonnement, men også med å kunne tegne ordinært strømaponnement. Forbrukere med betalingsanmerkninger risikerer derfor å bli låst inne i en kostbar ordning med leveringspliktig strøm fra nettselskapet. Forbrukerne kan ikke velge hvilket selskap de kjøper leveringspliktig strøm fra. De må kjøpe fra nettselskapene som er enerådende i sitt geografiske område, og som er skjermet fra ordinær priskonkurranse.

Prisen på leveringspliktig strøm er regulert av Reguleringsmyndigheten for energi i NVE (heretter NVE). Prisen defineres av gjennomsnittlig markedspris

²² [Lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. \(energiloven\) - Lovdata](#)

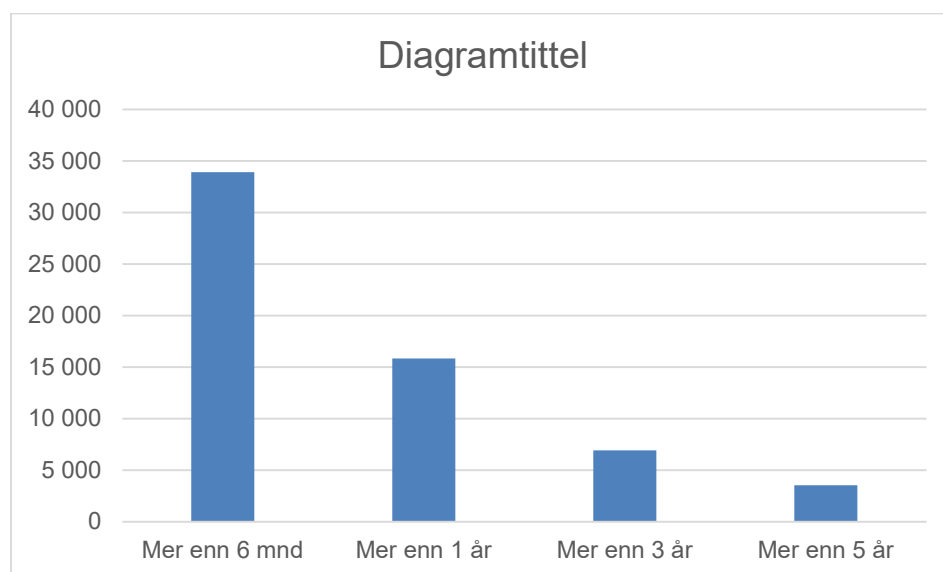

(spotprisen) på strøm, pluss et regulert påslag på 6,25 øre per kWh (ink. MVA) de første seks ukene leveringsplikten varer.

Påslaget på 6,25 øre per kWh er i øvre sjikt for påslag for spotprisavtaler i markedet. Per 14.1.2022 er det høyeste påslaget på en spotprisavtale for prisområdet NO1 8,95 øre per kWh. Denne avtalen inkluderer imidlertid opprinnelsesgarantier. Den nest dyreste avtalen har et påslag på 6,95 øre. For begge avtaler tilkommer også et fast månedsbeløp på hhv. kr 48,75 og kr 59,90.

Etter utløpet av de seks første ukene er nettselskapene pålagt å prise den leveringspliktige strømmen høyere enn de første seks ukene. Leveringsplikt er ment å være en midlertidig ordning for forbrukere som enda ikke har skaffet seg en strømvtale med en kraftleverandør, men det skilles ikke mellom kunder som selv ikke har valgt kraftleverandør eller kunder som er overført til leveringspliktig strøm som følge av manglende betaling.

Per utgangen av 2021 var det ifølge NVEs sluttbrukermarkedsstatistikk²³ totalt i overkant av 54.000 husholdningskunder som stod på leveringspliktig strøm. Mer enn 3.000 av dem hadde vært på leveringsplikt i mer enn fem år. Det finnes ikke informasjon om hvor mange av de 54.000 husholdningene som har betalingsproblemer. Det er uansett krevende å se for seg at en forbruker frivillig ønsker seg dyr leveringspliktig strøm over flere år.

Kilde: NVEs sluttbrukermarkedsstatistikk pr 2021.

Nettselskapene er pålagt å informere kundene om at de står på leveringsplikt og oppfordre til å inngå en avtale med en kraftleverandør. Dette er imidlertid ikke et aktuelt alternativ for kunder med betalingsanmerkning.

²³ [Leverandørskifter, markedsandeler og leveringsplikt \(nve.no\)](https://nve.no/leverandørskifter-markedsandeler-og-leveringsplikt)

Påslaget etter utløpet av de seks første ukene på leveringsplikt er ikke regulert. Det er for perioden etter seks uker store prisvariasjoner på hva nettselskapene tar betalt i påslag på kWh. Under følger en oversikt over prisene på pliktlevering hos de 10 største nettselskapene. Prisene er hentet fra selskapenes nettsider 18. mars 2022.

Nettselskap	Påslag pr. kWh, inkl. MVA (øre)	Kommentar
Elvia	12,5	
Tensio Trøndelag	25	
BKK Nett	12,5	Pluss elsertifikatordning
Lede	18,75	75 kr i fastbeløp tilkommer
Agder Energi Nett	18,75	
Lyse Nett	15	
Arva	25	12,5 øre mellom uke 6-10.
Norgesnett	25	
Glitre Energi Nett	18,75	Pluss elsertifikat
Fagne	13,5	
Gjennomsnitt	18,47	

Et påslag på 25 øre per kWh er langt høyere enn markedspris på spotprisavtaler. Sammenlignet med det dyreste strøabonnementet på strømpris.no (uten tilleggstjenester som opprinnelsesgaranti) med et påslag på 6,95 øre per kWh, vil en forbruker med et gjennomsnittlig forbruk på 16.000 kWh pr år betale over 2800 kr mer i påslag for strømmen hos nettselskapene Arva, Norgesnett og Tensio, enn de ville gjort i markedet med en dyr strømvtaale. Utregningen er basert på spotprisen alene og tar ikke høyde for månedspriser eller tilleggstjenester.

Nettselskapenes inntekter er regulert av NVE. Merinntekter fra leveringsplikt inngår i NVEs beregninger. Økte inntekter i nettselskapet vil påvirke hvordan NVE beregner overskuddet fra nettselskapene.

For de 10 største nettselskapene er gjennomsnittlig påslag per kWh 18,47 øre. Dette er 14 øre over gjennomsnittlig påslag for spotprisavtaler i markedet (4,4 øre).

Som et beregnet anslag vil merinntektene fra kunder på leveringsplikt (sammenlignet med et gjennomsnitt for spotprisavtaler i markedet) utgjøre over 120 millioner kroner per år ved et gjennomsnittsförbruk på 16.000 kWh.

Per 2021 var det 54.000 husholdninger på leveringsplikt. Det er imidlertid kun 16.000 som har hatt leveringspliktig strøm i over ett år. Den årlige merkostnaden akkumulert er for denne gruppen er om lag 36 millioner kroner.

Forutsetninger for regnestykke. Tallene er avrundet.

Gjennomsnittspris 10 største nettselskap	18,47	øre/kW
Gjennomsnittlig påslag spotprisavtaler	4,4	øre/kW
Gjennomsnittsforbruk kWh pr år	16 000	kWh/år
Årlig merkostnad i kroner	2250	kroner
Antall sluttbrukere på leveringsplikt	54 000	
Beregnet årlig effekt i kroner	120	mill. kroner

Det er krevende å se for seg at forbrukere frivillig ønsker å betale langt mer for strømmen enn nødvendig. En andel av de 54.000 husholdningene som er på leveringspliktig strøm vil imidlertid kunne antas å være husholdninger som av ulike grunner ikke har opprettet en avtale med en kraftleverandør. Samtidig er det også naturlig å anta at en andel er husholdninger med betalingsutfordringer.

Det høye påslaget gir husholdninger med betalingsproblemer større utgifter. Påslaget representerer ikke en motivasjon til å opprette en strømvavtale med en kraftleverandør, ettersom de som følge av betalingsanmerkninger vil ha problemer med å opprette en ordinær strømvavtale. Dermed fungerer det høye påslaget utelukkende som en forbrukerfelle.

Strøm er et nødvendighetsgode for forbrukere i Norge og det åpner for særskilt regulering. I andre kommersielt virksomme markeder finnes det flere eksempler på mekanismer som har til hensikt å sikre forbrukere tilgang nødvendighetsprodukter.

Bankene plikter å tilby kundene en basis bankkonto med bankkort og tilgang til nettbank for alle som bor i Norge. Det gjøres på bankens egen risiko. Innen forsikring er det krav til saklig begrunnelse for å avvise kunder og tvist knyttet til forsikringsnekt er en gjenganger i Finansklagenemnda. For ytterligere å sikre forbrukere som normalt ikke ville fått tegnet nødvendighetsforsikringer, finnes det et hjemmelsgrunnlag for en forskrift for utlikningsordning for nødvendighetsforsikringer. Stortinget gav støtte til ordningen i 2011. Det samme gjorde Forbrukerrådet og understreket «tilgang til nødvendighetsforsikring er av sentral betydning for den enkelte forbruker». Finansdepartementet har ennå ikke utformet noen slik forskrift.

Det er gjennomført prøveprosjekt der husholdninger tilknyttet leveringsplikt er overført til kraftleverandører etter auksjonsprinsippet. Dette sikrer konkurranse om kundene og rimeligere strømvavtaler for de involverte.

Oslo Economics gjennomførte i 2017 på oppdrag fra NVE, en samfunnsøkonomisk analyse av modeller for leveringsplikt og nettleieavregning²⁴. Rapporten konkluderer med at det sannsynligvis vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt å overføre leveringsplikten fra nettselskap til kraftleverandører. Forutsetningen var imidlertid at kraftleverandørene kunne anmode nettselskapene om stenging av strømmen ved mislighold.

Stengerett

Dersom forbrukeren ikke betaler nettleien eller leveringspliktig strøm har nettselskapet lovlig adgang til å stenge strømtilførselen. Dette er regulert i en egen bestemmelse i forbrukerkjøpsloven § 48a.²⁵

Før stenging skjer skal nettselskapet varsle forbrukeren og gi vedkommende fire ukers frist til å gjøre opp utestående beløp. Dette varselet skal også inkludere informasjon om at forbrukeren kan ta kontakt med offentlig hjelpeapparat.

Det finnes forbrukere som har for god råd til å få bistand fra offentlig hjelpeapparat, men som likevel kan ha problemer med å betale strømregningene. En forbruker med økonomiske problemer får ikke bedre økonomi ved at nettselskapet stenger strømmen. Tvert om er det tenkelig at stenging av strøm kan forverre situasjonen, ved at forbruker ikke kan opprettholde normal livsførsel i form av matlaging, hygiene og varme.

Nettselskapet kan ikke stenge strømmen dersom forbrukeren har legitime innsigelser mot regningen, dersom stengingen kan føre til skade på liv eller helse eller betydelig skade på ting eller fast eiendom. Dette skal blant annet sikre at strømmen ikke blir stengt i vintermånedene.

Forbrukerrådet har gjennom veiledningstjenesten, nemndene og fra rettssystemet sett eksempler på at stengeretten praktiseres uten det nivået av skjønn bestemmelsen legger opp til. Dette illustreres av en fersk kjennelse fra Borgarting lagmannsrett:

“Lagmannsretten sendte 21. desember 2021 brev til (nettselskapet) og anmodet om at strømmen midlertidig ble levert til de ankende parter av hensyn til den kalde årstiden, den forestående julehøytiden og at det ville ta noe tid før lagmannsretten fikk avgjort ankesaken.

²⁴ [Rapport \(nve.no\)](#)

²⁵ [Lov om forbrukerkjøp \(forbrukerkjøpsloven\) - Lovdata](#)

I prosesskriv av 23. desember 2021 av slo (nettselskapet) lagmannsrettens anmodning og kommenterte samtidig ankende parters prosesskriv.”²⁶

Denne praksisen er klart uheldig, uavhengig av den opprinnelige begrunnelsen for stengingen.

Uavhengig av standpunkter og nyanser ved dagens bestemmelse, så er strøm et nødvendighetsgode. Forbrukere er avhengig av strøm for å sikre oppvarming, matlaging og varmt vann. Dette er grunnleggende behov for den enkelte forbruker. Det er derfor gode grunner for at levering av strøm er særskilt regulert.

En mulighet for nettselskapet til å stenge strømmen er i alle tilfeller en svært kraftfull form for innkreving og som gjør sårbare forbrukere utsatt. Stenging av strøm vil i praksis kunne rive livsgrunnlaget vekk fra en ordinær husholdning.

I motsetning til andre kreditorer som må kreve inn forfalte fakturaer via forliksråd og namsmann, så kan nettselskapet true med å kutte strømmen for å sikre innbetaling. Dette er en praksis som antakelig fører til at nettselskapene går foran andre kreditorer i køen, da regningen for nettleie og leveringspliktig strøm blir prioritert av skyldneren. En rapport fra Oslo Economics i 2017 underbygger dette med informasjon fra nettselskaper om at varsel om stenging er utløsende for at kunder innfrir ubetalte strømmregninger.²⁷

Nettselskaperens økonomi er regulert av NVE. Som offentlige monopoler må det forventes at de opptrer med en særlig forståelse overfor forbrukere med betalingsproblemer.

Grunnleggende almene hensyn tilsier at dårlige betalere ikke skal kunne slippe unna å gjøre opp for nettleie og strøm, men det bør være mulig å bruke strøm mens innkreivingsprosessen pågår. Et siste alternativ kan da være at stenging av kraftleveransen reserveres for betalingsmislighold over tid og at stengingen må stadfestes av tingretten før den kan effektueres.

En slik praksis vil skape en sikkerhetsventil for nettselskapene, samtidig som det vil balansere dagens skjeve maktforhold mellom nettselskap og forbruker. En slik endring vil kreve en revisjon av forbrukerkjøpsloven § 48a.

²⁶ 21-174401ASK-BORG/04

²⁷ [Rapport \(nve.no\)](https://nve.no)

